

100 Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Cumhuriyetin İlanının 100. Yılı Anısına 1923'ten 2023'e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı

Aralık 2023

Atf/Citation: Tanyıldız, S. (2023). "Haftalık Çocuk Gazetesi *Tomurcuk* (Muhteva İncelemesi ve Dizin)". *Edebi Eleştiri Dergisi*. Cumhuriyetin İlanının 100. Yılı Anısına 1923'ten 2023'e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, s. 272-284.

Serap TANYILDIZ*

Haftalık Çocuk Gazetesi *Tomurcuk* (Muhteva İncelemesi ve Dizin)**

Weekly Children's Newspaper Tomurcuk (Content Analysis and Index)

ÖZ

Ülkemizde çocuklara yönelik süreli yayıncılığın yaklaşık yüz elli yıllık bir geçmişi vardır. İlk çocuk gazetesi *MümeYYiz*'den günümüze kadar çeşitli içerik ve formatlarda yayımlanmış olan çocuk dergi ve gazeteleri bulunmaktadır. Günümüzde ise dijitalleşmenin sağladığı olanaklarla imkânlar artmıştır. Çocuk yayıncılığı bundan yararlanarak zengin görsel malzeme ile beslenmekte ve çeşitli mecralarda yoluna devam etmektedir. Bu yazıda değerlendireceğimiz *Tomurcuk* da 1978-1980 arasında yayın yapmış bir çocuk gazetesidir. Millî ve manevî değerleri çocuklara aşılama amacıyla çıkarılmış olan *Tomurcuk*, iki yıllık sürede sadece 22 sayı basılabilmektedir. Çalışmamızda gazetenin tarihçesi ve muhtevası değerlendirildikten sonra açıklamalı dizinine yer verilecektir. Bununla birlikte gazeteyle alakalı çeşitli görsellere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Süreli yayın, çocuk gazetesi, *Tomurcuk*.

ABSTRACT

In our country, periodical publishing for children has a history of approximately one hundred and fifty years. Various children's magazines and newspapers have been published in different content and formats from the first children's newspaper, *MümeYYiz*, to the present day. Nowadays, with the opportunities provided by digitalization, the possibilities have increased. Children's publishing benefits from this by being nourished with rich visual materials and continues on its way in various platforms. *Tomurcuk*, which we will evaluate in this article, is also a children's newspaper that was published between 1978 and 1980. *Tomurcuk*, which was published with the aim of instilling national and moral values in children, could only be printed 22 issues in the two-year period. After evaluating the history of the newspaper and content in our study, an explanatory index will be provided. In addition, various visuals related to the newspaper are also included.

Keywords: Periodical publication, children's newspaper, *Tomurcuk*.

* Dr. Öğretim Üyesi, Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, dagdelenserap@hotmail.com

** [Araştırma Makalesi] Geliş Tarihi: 29.11.2023 Kabul Tarihi: 21.12.2023 Yayın Tarihi: 31.12.2023 DOI: 10.31465/eeder.1397805

Giriş

Süreli yayınlar arasında dikkat çeken türlerden biri de çocuk dergileri/gazeteleridir. Hazırlanışı, hedef kitlesi, yayın çeşitliliği açısından özel bir dikkat gerektiren bu yayın türünün önemi yadsınmaz. Matbuat tarihimizde yüz elli yılı aşkın bir çocuk dergiciliği tecrübesinden söz edilebilir. Avrupa'da çocuk dergilerinin yaygınlaşmasından sonra bu ilgi ülkemize de yansımıştır. İlk çocuk dergisi olarak kabul edilen *MümeYYiz*, 1869 yılında yayın hayatına başlamıştır (Bayram, 2005: 484-500). *MümeYYiz*'den sonra bu türe ilgi giderek artmış, Osmanlı Devleti'nin son döneminde dahi yirmiden fazla çocuk dergisi/gazetesi yayımlanmıştır. Bunlar arasında öne çıkan dergi ise şüphesiz *Çocuklara Mahsus Gazete*'dir (Küçük, 2010: 222-223). Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise çocuklara yönelik süreli yayıncılık nicelik ve nitelik açısından zenginleşmiştir. Harf inkılabıyla birlikte yüzyılın ilk çeyreğindeki iki alfabeli yayıncılık yerini Latin alfabeli örneklerle bırakmış, gazetelerin ömrü ve yazı çeşitliliği artmıştır.

1950'den sonraki dönemde Amerikan çizgi romanları furyası başlamış, dönemin tüm çocuk yayınlarının sayfaları o çizgi romanların kahramanlarıyla süslenmiştir. Bu yönelim birtakım sıkıntılara da sebep olmuş, dergi ve gazetelerdeki çocukları gözetken naif dil, yerini Amerikan menşeli karakterlerin kaba ve argolu bir söylemine bırakmıştır (Güran Yiğitbaşı, 2014: 42-43). Seksenli yıllara yaklaşırken Türkiye matbaacılığı ofset baskı ile tanışmıştır. Bu yöntem gazete ve dergilerin basımını hızlandırmış, çocuk yayıncılığı nicelik açısından gözle görülür bir ilerleme kaydetmiştir. Dönemin öne çıkan çocuk dergileri *Milliyet Çocuk*, *Kumbara*, *Tercüman Çocuk* ve *İleri Yavrutürk*'tür (Aydoğan Boschele, 2015: 127).

Yüzyılın son çeyreğinde küresel sermayenin etkisiyle Türkiye'deki basım yayın faaliyetleri yeni bir evreye girmiştir. Gazete kâğıdına devlet tarafından verilen destek (sübvansiyon) iptal edilince bireysel emeklerle çıkarılan gazete ve dergiler birer birer kapatılmaya başlamıştır. Yazımızın konusu olan *Tomurcuk*'un kapanma gerekçesi de budur. Başyazar Mustafa Yazgan, gazetenin son sayısında içine düştükleri ekonomik buhranı özetleyen acıklı bir yazı yazmış, üç bin civarındaki üyesinin aboneliklerini yenilememesi durumunda gazetenin yayın hayatına son vermek zorunda kalacağını belirtmiştir. Nitekim beklenen olmuş, kâğıda yapılan zam oranına karşılık verilemeyince gazetenin yayın hayatı sona ermiştir (Yazgan 1980: 5). Seksen darbesini izleyen yıllarda bireysel gayretlerle çıkarılan düşünce, sanat ve edebiyat içerikli dergilerin sayısında gözle görülür bir azalma yaşanmıştır (Kıbrıs, 2014: 737). Bu süreçten sonra ise kamu desteği veya sermaye merkezli yayıncılık öne çıkmış, büyük medya şirketlerinin çıkardığı veya devlet kurumlarınca desteklenen yayınlar okuyucuyla buluşmuştur.

Son dönemde teknolojik gelişmelerin katkısıyla çocuk yayıncılığı dijitalleşme dönemine girmiş, basılı materyalin etkisi azalmıştır (Kuyucu ve Kırık, 2019: 20-21). Buna rağmen özellikle kamu yayıncılığı hedefiyle yayın yapan *TÜBİTAK Bilim Çocuk*, *TRT Çocuk Dergisi* ve *Diyanet Çocuk Dergisi* gibi örneklerin yanı sıra özel sermayenin desteklediği veya bireysel emeklerle çıkarılan çocuk dergilerinin sayısı az değildir. Basım tekniklerinin gelişmesi ve dijitalleşen yayıncılık maliyetlerinin göreceli olarak azalması sebebiyle çocuklara yönelik yayınların nicelik açısından arttığı görülmektedir. Ancak sayısı yüzlerle ifade edilen bu yayınlar arasında bazı örneklerin çeşitli ekonomik kaygılardan ötürü muhteva savrukluğu yaşaması bir "yayın kirlenmesine" yol açmıştır (Kıbrıs 2014: 747).

1. Gazete Hakkında

Tomurcuk Gazetesi'nin yayın yaptığı yıllar, basın tarihimizdeki ekonomik kırılmalardan birinin yaşandığı kritik bir döneme denk gelmektedir. İki yıl boyunca çocuk yayıncılığında adından söz ettirmiş olan gazete, ekonomik sebeplerden ötürü kapanmak zorunda kalmıştır. *Tomurcuk*'un kapanmasının ardından benzer fikir düzleminde yayın yapacak daha güçlü dergiler ortaya çıkmaya başlamıştır. *Türkiye Çocuk*, *Can Kardeş*, *Çocuğa Selam*, *Kandil Çocuk* gibi bazıları son döneme kadar yayın hayatını devam ettirmiş olan dergiler, *Tomurcuk*'un yayın çizgisine yakın içerikler üretmişlerdir (Koçer, 2020: 1231). Ancak *Tomurcuk*'un daha belirgin ve keskin bir amaç güttüğünü gözden kaçırmamak gerekir.

Derginin resmî sahibi İbrahim Kaya olmakla birlikte sevk ve idaresi Mustafa Yazgan tarafından yapılmıştır. Açıklamalı dizinde görüleceği üzere farklı türlere ait birçok yazı ve şiirin altında onun imzası bulunmaktadır. Mustafa Yazgan devlet bürokrasisinde görev almış, çevirmenlik ve yayıncılık yapmış önemli bir kültür adamıdır. Özellikle çocuk edebiyatı sahasındaki gayretleriyle tanınmıştır. *Tomurcuk Gazetesi*'nin iki yıllık yayın serüveninde de Yazgan'ın büyük bir emeği vardır.

Döneminin önemli çocuk gazetelerinden olan *Tomurcuk*, 1978 ila 1980 arasında yayın yapmış ve 22. sayıya kadar basılabilmektedir.¹ *Tomurcuk*'un kuruluş ve basılış amacı millî kültürümüzü tanıtmak ve Türk-İslâm medeniyetini çocuklara anlatmaktır. İlk sayıda Mustafa Yazgan imzasıyla çıkan "*Tomurcuk Açılırken*" başlıklı yazıda derginin amacı ve hedefi açık bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre "ahlâkî çocuk neşriyatı" sahasındaki ihtiyaçtan hareketle "İslâm medeniyetinin çiçekleri" olan memleket çocuklarına millî kültürü tanıtmak, derginin yegâne hedefidir. Yazgan'a göre bir ölüm-kalım mücadelesi veren Türkiye'mizin garip ve sahipsiz çocuklarına vatan sevgisini aşılacak büyüklere düşen önemli görevlerdendir. Ülkemizi haritadan silmek, vatanımızı bölmek isteyen düşmanlarımızın en büyük hedeflerinin başında çocuklarımız ve gençlerimiz gelmektedir. Milletimizin istikbali olan çocuklarımızı tembelliğe, başıboşluğa, terbiyesizliğe, gevezeliğe ve benzeri kötü yollara sevk etmek isteyenlere karşı mücadele etmek elzemdir. Bu sebeple çocukların imdat isteyen ellerinden tutmak, onları kurtarmaya çalışmak bir vazifedir. Yazgan'ın çocuk terbiyesinde ideal olarak gördüğü kültür, millî

¹ Bu yazı çerçevesinde incelenen *Tomurcuk Ahlâkî Çocuk Gazetesi*'nin mevcut tüm sayıları merhum Mustafa Yazgan'ın gazete arşivini hibe ettiği ve fiilen de görev aldığı İDP (*İslamcı Dergiler Projesi*) kapsamında dijital ortama aktarılmıştır. Yazıdaki veriler elde edilirken söz konusu projenin e-arşivinden yararlanılmıştır. Bk. <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/106/tomurcuk>. (ET: 01.12.2023).

kültürümüzdür. Bu şuuru çocuklara aşılamanın yolu “gecekondu kültürü”nü değil, dünyayı ışıklara ve hayranlığı boğan “İslâm saraylarının kültür ve medeniyeti”ni onlara tanıtmaktır (Yazgan 1978: 1). Gazetenin yayın çizgisine bakıldığında Mustafa Yazgan’ın hedef olarak belirlediği şuur doğrultusunda yazı, şiir ve görsel metinlerin seçildiği görülmektedir. Dinî, millî, ahlâkî metinler gazete sayfalarının ağırlık noktasını oluşturmaktadır.

Ekonomik sebeplerden ötürü gazetenin 9. sayısından itibaren yayın akışında birtakım aksamalar yaşanmıştır. Önce yayın ekibinin bir kısmı değişmiş, ardından o zamana kadar her sayısı müstakil olarak basılan sayılar birleştirilerek yayımlanmaya başlamıştır. Rutin yayın sürecinde dört bin civarında olan abone sayısı gittikçe azalmaya başlamış, 22. sayıdan sonra gazetenin yayın akışı durmuştur (Yazgan 1980: 5).

2. Muhtevası

TomurcuĖ’un muhtevası kimi sayılardaki münferit yazı ve görsel metinlerin dışında genel olarak bir düzen içerisindedir. Konu çeşitliliği açısından millî ve dinî günler, kültürel etkinlikler, şiir, bilmece, hikâye, fıkra, mektup, resim, karikatür, sağlık, temizlik, beslenme, çocuklarla ilgili güncel konular vb. tür ve içerikteki kısımları ihtiva etmektedir. Gazetede yazılar temelde millî ve manevî değerleri muhafaza etme hedefiyle konularına göre tasnif edilmiştir. Bunun yanında kültür ve tarih (İstanbul’un Fethi, İshak Paşa Sarayı vb.), eğlence (oyun, bulmaca, bilmece, karikatür), tabiat, hayvanlar âlemi, zararlı alışkanlıklardan korunma, zaman yönetimi gibi mevzular da müstakil olarak yer almıştır. Gazetede bazı bölümler ve yazılar sabit olup içerikleri değişmektedir. Bazı bölümler ise belli sayılar boyunca değişmeden devam etmiş, kimi uzun yazı dizileri o genel başlıklar altında yayımlanmıştır. Gazete sayılarında bu şekildeki bölümleri ve yazı dizilerini şöyle tasnif edebiliriz:

Öğretmenimden Mektuplar bölümü mektup biçiminde tasvir edilmiş bir köşedir. Bu kısımdaki imzasız mektuplarda gündemin bazı hadiseleri çocukların seviyelerine uygun bir üslupla kaleme alınmıştır. Gazetenin editör ekibinden birinin (muhtemelen Mustafa Yazgan) eliyle yazılmış olan bu mektuplar uyarıcı ve yönlendirici içerikteki yazılardan oluşur. Bu mektup köşesi ilk dört sayıda *Öğretmenimden Mektuplar* başlığını taşıırken bazı sayılarda ise *Posta Güvercini* ismiyle yerini farklı bir içeriğe bırakmıştır. Bu başlık altında ise çoğu çocuk olan gazete okurlarının mektuplarına ve fotoğraflarına yer verilmiştir. Kimi zaman gazeteyi beğenen bir okul idarecisinin veya öğretmenin öğrencilerle birlikte yazdıkları mektuplar ve iyi niyet cümleleriyle bazı fotoğraflar da bu köşede yerini bulmuştur.

Gazetenin seri olarak devam eden köşelerinden biri de *Çocuk ve Şiir* bölümüdür. Bu kısımda hem editörün çeşitli şairlerden derlediği manzumeler hem de öğretmen ve öğrenci düzeyindeki farklı

okurlardan gelen şiir örneklerine yer verilmiştir. Birinci sayıda bu köşenin amacı şu cümlelerle ifade edilmektedir: “*Ahlâkî Çocuk Gazetesi, her sayısında siz küçük okuyucularımıza bir şiir köşesi açacaktır. Bu sütunda sevgili çocuklar sizlere çok seveceğiniz ve belki de hemen ezberleyeceğiniz şiirler sunacağız. Bütün bir*

ömür boyu hafızanızdan silinmeyecek ve size bu çocukluk günlerinin tatlı hatıralarını, temiz ve lekesiz duygularını, içli ve samimi fikir ve düşüncelerini hatırlatacak olan bu şiirler, sizler için bir hazine kıymetinde olacak umundayız. Bu ilk sayımızdan itibaren neşredilecek şiirler “*Ahlâkî Çocuk Şiirleri Külliyyatı*” adı altında “*Çocuk Edebiyatımız*”a güzel bir eser hâlinde kazandırılacaktır. Allah hepimizin yardımcısı olsun.” (Tomurcuk, S1, 1978: 2). Yazıda sözü edilen ahlâkî çocuk şiirleri külliyyatı projesinin somutlaştığına ilişkin bir veriye ulaşılamamakla birlikte gazetenin birçok sayısında yer alan bu köşede hatırı sayılır miktarda şiirlerin toplandığı söylenebilir. Zira gazete yönetimi, 6. sayıda toplanan şiirlerin bir hayli fazla olduğunu söyleyerek bu köşeyi genişletme ihtiyacı duyduklarını belirtmiştir.

Tomurcuk’un önemli yazı dizilerinden biri de çocuk hikâyeleri bölümüdür. *Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri* başlığını taşıyan bu köşede Christoph von Schmid’in iki hikâyesi gazetenin ilk 10 sayısında dizi hâlinde yayımlanmıştır. Ali Rıza Akdemir’in tercümesiyle yayımlanan yazıların ilki *Şövalyenin Şatosu*, diğeri ise *Sevimli Kuzu*’dur.

Gazetenin birçok sayısında karşımıza çıkan bölümlerden biri ise değerler eğitimi çerçevesinde yorumlanabilecek çeşitli dinî ve ahlâkî konulara temas edilen kısımdır. *Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri* üst başlığıyla iman, amentü, abdest, namaz gibi konular fotoğraflar ve çizimler eşliğinde okuyucuya sunulmuştur. Gazetenin 1. sayısından 12. sayısına kadar bu üst başlık yerini korumuştur.

Dönemin sosyal konuları da gazetede kendine yer bulur. Ülkenin can yakıcı meselelerinden olan kimsesiz veya korunmaya muhtaç olan çocukların durumuna ilişkin önemli tespitleri içeren bir yazı dizisi Mustafa Yazgan imzasıyla yayımlanmıştır. Gazetenin 4.-8. sayıları arasında çıkan bu yazı dizisi *Türkiye’de Korunmağa Muhtaç Çocuklar Mes’esi* başlığını taşır. Bunun dışında yurtdışındaki Müslüman Türk ailelerin çocuklarına ilişkin yazı dizisi de 5. sayıdan 12. sayıya kadar yayımlanmış ve ilgi görmüştür.

Tomurcuk'un eğlenceli köşelerinden olan karikatür bölümü *Dobiş*, 4. sayıdan 18. sayıya kadar yayımlanmıştır. Metin Yılmaz'ın çizimiyle karşımıza çıkan *Dobiş* karakteri pratik zekâsıyla güldürücü ve düşündürücü bir profil çizer. 11. sayıdan itibaren gazete sayfalarında yer bulan *Resimli Dede Korkut Hikâyeleri* de rağbet gören köşelerdendir. 11. sayının ilk sayfasında Dede Korkut'un kişiliği ve hikâyeler hakkında kısa bir açıklama verildikten sonra takip eden sayılardan itibaren *Dirse Han Oğlu Boğaç Han* ile *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması* hikâyeleri başarılı çizimler eşliğinde aktarılmıştır. Bu seri gazetenin son on sayısı boyunca yayımlanmaya devam etmiştir.

3. Gazete Dizini

Bu bölümde *Tomurcuk*'un dizini, kronolojik sıraya riayet edilerek hazırlanmıştır. Mayıs 1978'den Şubat 1980'e kadar yayımlanmış olan sayılardaki tüm unsurlar künye olarak sıralanmıştır. Yazarı, şairi, çizeri ve çevirmeni belli olan kısımlarda müellifin kimliği yazılmış, belli olmayanlar ise isimsiz olarak belirtilmiştir.

Künyesi: Tomurcuk Ahlâkî Çocuk Gazetesi (Haftalık), Sahibi: İbrahim Kaya (1.-8. sayılar; Mustafa Yazgan 9-21. sayılar), Yazı İşleri Müdürü: Mustafa Yazgan, Dergi Adresi: Rüzgârlı Sokak, 1/1, Ankara, Baskı: Gaye Matbaası, Ankara.

SAYI 1 (MAYIS 1978)

1. "29 Mayıs 1453 İstanbul'un Fethi", (İsimsiz), s.1.
2. "Tomurcuk Açılırken", Mustafa Yazgan, s. 1.
3. "Okullar Tatile Giriyor", (İsimsiz), s. 1.
4. "Cennet Mevsimi Bahar", (İsimsiz), s. 1.
5. "Öğretmenimden Mektuplar", (İsimsiz), s. 2.
6. "Çocuk ve Şiir", Mustafa Yazgan, s. 2.
7. "Sıhhat En Büyük Nimet", (İsimsiz), s. 2.
8. "Çocuklar için Kültür Bilgi Testleri", (İsimsiz), s. 2.
9. "Çocuk, Din ve Ahlâk", (İsimsiz), s. 3.
10. "Trafik", (İsimsiz), s. 3.
11. "Bilmece, Bulmaca, Oyun", (İsimsiz), s. 3.

12. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Şövalyenin Şatosu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 4.

SAYI 2 (HAZİRAN 1978)

1. “Hoş Memo (Karikatür)”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Televizyon Çok Zararlı”, (İsimsiz), s. 1.
3. “Recep, Şaban, Ramazan, Üç Aylar Müslümanlara Hayırlı Olsun”, (İsimsiz), s. 1.
4. “Yaz Sıcakları Başladı”, (İsimsiz), s. 1.
5. “Tomurcuk Her Zaman Yanınızda”, Mustafa Yazgan, s. 1.
6. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
7. “Öğretmenimden Mektuplar”, (İsimsiz), s. 2.
8. “Çocuk ve Şiir”, Mustafa Yazgan, s. 2.
9. “Küçük Bir Hikâye: Her Kapıyı Açan Altın Anahtar”, Hasan Hulki Mert, s. 2.
10. “Güldüren, Düşündüren Çizgiler ve Fıkralar”, (İsimsiz), s. 3.
11. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri: Namaz, Yüce İbadet”, (İsimsiz), s. 3.
12. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Şövalyenin Şatosu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 4.

SAYI 3 (TEMMUZ 1978)

1. “Karagöz”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
3. “Çocuklar İçin Dinlenme Kampları Kurulmasını Teklif Ediyoruz”, (İsimsiz), s. 1.
4. “Tomurcuk Çocuk Teşkilâtı”, Mustafa Yazgan, s. 1.
5. “Öğretmenimden Mektuplar”, (İsimsiz), s. 2.
6. “Bilmece, Bulmaca, Oyun” (İsimsiz), s. 2.
7. “Hayvanlar’ın Dünyası”, (İsimsiz), s. 2.
8. “Nasıl? Neden? Niçin?”, (İsimsiz), s. 2.
9. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
10. . “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Şövalyenin Şatosu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 4.
11. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri: Abdest”, Fotoğraf: Kenan Yılıkcı, Figür: Fâik Demirbaş, s. 4.

SAYI 4 (AĞUSTOS 1978)

1. “Mukaddes Ay”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Güçlü Bir Çocuk Neşriyatı İçin”, (İsimsiz), s. 1.
3. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
4. “Tomurcuk Büyüyor”, (İsimsiz), s. 1.
5. “Türkiye’de Korunmağa Muhtaç Çocuklar Mes’alesi”, Mustafa Yazgan, s. 1.
6. “Öğretmenimden Mektuplar”, (İsimsiz), s. 2.

7. “Şanlı Malazgirt Zaferinin 907’nci Yılındayız”, (İsimsiz), s. 2.
8. “Bilmece, Bulmaca, Oyun” (İsimsiz), s. 2.
9. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Şövalyenin Şatosu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
10. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
11. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri Namaz”, Fotoğraf: Kenan Yılıkcı, Figürler: Hatice Altunbaş, Fâik Demirbaş, s. 4.

SAYI 5 (EYLÜL 1978)

1. “Okullar Açılıyor”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Trafik Kazaları Ölüm Saçıyor”, (İsimsiz), s. 1.
3. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
4. “Türkiye’de Korunmağa Muhtaç Çocuklar Mes’alesi”, (İsimsiz), s. 1.
5. “Çocuk ve Şiir”, Osman Adil Uylukçu, Betül Ataseven, Nuray Altun, Mehmet Şengül İmranlı, s. 2.
6. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
7. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
8. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar”, (İsimsiz), s. 4.
9. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.
10. “Ahmedim (Şiir)”, Ercan Özdemir, s. 4.
11. “Cırcır BöceĖi İle Karınca (Şiir)”, Nihad Elçik, s. 4.

SAYI 6 (EKİM 1978)

1. “Resûlullah Buyuruyor: Vatan Sevgisi İmândandır”, Mustafa Yazgan, s. 1.
2. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
3. “DoĖu Bâyezid İshak Paşa Sarayı Ve Külliyesi”, (İsimsiz), s. 1.
4. “Çocuk Ve Şiir”, Ahmet KaradaĖ, Osman Küçük BöĖrü, Nuray Altun, Ayşe Söylemez, Ahmet Baydar, Ahmet Albayrak, Osman Kirişçioğlu, Süleyman Erkoç, s. 2.
5. “Türkiye’de Korunmağa Muhtaç Çocuklar Mes’alesi”, M. Niyazi Yılmaz, s. 2.
6. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
7. “Boş Zamanları DeĖerlendirin”, Güneş Uytun, s. 2.
8. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
9. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar Avrupa Umumi Temsilcilik Belgesi”, Mustafa Yazgan, s. 4.
10. “Küçük Hikâye: Sofra Duâsı”, (İsimsiz), s. 4.
11. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 7(KASIM 1978)

1. “İnsanlık Tarihi Boyunca Kâ’be”, (İsimsiz), s. 2.

2. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
3. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar”, (İsimsiz), s. 4.
4. “Küçük Bir Hikâye: Cici Anne”, Ahmet Vefa Güler, s. 4.
5. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 4.
6. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 8 (ARALIK 1978)

1. “İslâm’ın Hicrî 1399’uncu Senesi Müslümanlara Hayırlı Olsun”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
3. “Müslümanlar Yılbaşı Gecesi Yapmazlar”, Mustafa Yazgan, s. 1.
4. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
5. “Türkiye’de Korunmağa Muhtaç Çocuklar Mes’alesi”, M. Niyazi Yılmaz, s. 2.
6. “Şeytan’ın İstifası (Şiir)”, Şeyh Ahmet Rindi, s. 2.
7. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
8. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar”, (İsimsiz), s. 4.
9. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 9 (OCAK 1979)

1. “Kış Mevsimindeyiz”, (İsimsiz), s. 1.
2. “İslâm Gerçeği Karşısında, 1979 Dünya Çocuk Yılı Safsatası, Bir Aldatmacadır”, (İsimsiz) s. 1.
3. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
4. “Tomurcuk Albümü”, (İsimsiz), s. 2.
5. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
6. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.
7. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar”, (İsimsiz), s. 4.
8. “Yağmur (Şiir)”, M. Kadir Uğur, s. 4.
9. “Gözleri Açılan Kedi”, Muhittin Cinci, s. 4.
10. “Sonbahar (Şiir), Yeşim Akmonol, s. 4.
11. “Çocuk Duygusu”, Nuray Altun, s. 4.

SAYI 10 (ŞUBAT 1979)

1. “Duâ (Şiir)”, Arif Nihad Asya, s. 1.
2. “Mevsimlerin Şarkısı (Şiir)”, Gülsüm Özenç, s. 1.
3. “Hristiyanlık Denilen Masal”, (İsimsiz), s. 1.
4. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
5. “Tomurcuk Albümü”, (İsimsiz), s. 2.
6. “Oyun, Bulmaca, Bilmece”, (İsimsiz), s. 2.

7. “Dinî ve Ahlâkî Çocuk Hikâyeleri (Sevimli Kuzu)”, Yazar: Christoph von Schmid, Çev: A. Rıza Akdemir, s. 3.
8. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri”, (İsimsiz), s. 4.
9. “Lâ ilâhe İllallah Muhammedü’r-Resûlullah”, Mustafa Yazgan, s. 4.
10. “Küçük Hikâye: İşçi Bilâl’in Cevabı”, (İsimsiz), s. 4.
11. “Bir İngiliz Öğretmeninin İlk Derse Girişini”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 11 (MART 1979)

1. “İçki Kötülüklerin Anası”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Orman”, (İsimsiz), s. 1.
3. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri”, (İsimsiz), s. 1.
4. “Hanımlar İlim Ve Kültür Cemiyeti”, (İsimsiz), s.1.
5. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
6. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri”, (İsimsiz), s. 2-3
7. “Yurtdışındaki Müslüman Çocuklar”, (İsimsiz), s. 4.
8. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri: İman”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 12 (NİSAN 1979)

1. “Bahar Geldi”, Mustafa Yazgan, s. 1.
2. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 1.
3. “Posta Güvercini”, (İsimsiz), s. 2.
4. “TomurcuĖ’tan Sevgili Küçük Okuyuculara”, (İsimsiz), s. 2.
5. “Yurtdışındaki Abonelerimize”, Mustafa Yazgan, s. 2.
6. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri (Dirsen Han OĞlu Boğaç Han)”, (İsimsiz), s. 3.
7. “Çocuklarımıza Din ve Ahlâk Dersleri: Âmentü”, (İsimsiz), s. 4.
8. “Küçük Hikâye: İmam-ı Âzâm’ın Sözü”, (İsimsiz), s. 4.
9. “Nurlu Medîne ArmaĖanı”, M. Mûsa Türkistânî, s. 4.
10. “Küçük Hikâye: Kâsım ile Annesi”, (İsimsiz), s. 4.

SAYI 13-14-15 (EYLÜL 1979)

1. “Kurban Bayramımız, İslâm Milletine Mübarek Olsun”, (İsimsiz), s. 1.
2. “Resûlullah(a.s.s.)’ın Mübârek Şeceresi”, (İsimsiz), s. 2.
3. “İslâm Tarihinden: İşte Mücâhid Budur”, s. 2.
4. “Din, Nasîhat’tır”, (İsimsiz), s. 2.
5. “İnsanlık, İslâm inkılâbı ile Gerçek Medeniyete Yüksülecek”, (İsimsiz), s. 3.
6. “Hicrî 1400’üncü Yıl Yazı Müsabakası”, (İsimsiz), s. 4.
7. “Anneler, Babalar, Muallimler. AĖaç Yaş İken Eğilir”, (İsimsiz), s. 5.
8. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri (Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması)”, s. 6.
9. “Güldüren, Düşündüren, Çizgiler (Karikatür)”, s. 8.
10. “Hicrî 1400’e Girerken”, Erhan Sayın, s. 9.
11. “Allah’a Yalvarış (Şiir)”, Mustafa Yazgan, s. 9.
12. “Bugünkü Savaş”, Ali Fuat Baysal, s. 9.

13. “Yunan Heykeli”, Mehmet Bilâl Özcan, s. 9.
14. “Küçük Karınca”, Ahmet Albayrak, s. 9.
15. “Çocuk ve Şiir”, M. Niyazi Yılmaz, s. 9.
16. “Tomurcuk Albümü”, s. 10.
17. “Oyun, Bulmaca, Bilmece (İsimsiz)”, s. 11.
18. “İslâm Dünyasından”, Tercüme: A. Aydın, s. 12.
19. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 12.

SAYI 16-17-18 (ARALIK 1979)

1. “Yavrum”, Mustafa Yazgan, s. 1.
2. “Fetih Marşı”, Arif Nihat Asya, s. 1.
3. “Osmanlı Padişahlarının Neseb Cetveli ve Saltanatta Buldukları Tarihler”, s. 2.
4. “Cennetmekân Sultan Osman Gazi Han’ın Oğlu Orhan Gazi’ye Vasiyeti”, s. 2.
5. “Cihad ve Şehidler”, Mustafa Yazgan, s. 2.
6. “Tarihî Süslemecilik San’atımız”, Rıfkı Kaymaz, s. 2.
7. “Ayasofya”, (İsimsiz), s. 3.
8. “Fâtih Devrinde İslâm Medeniyeti”, (İsimsiz), s. 3.
9. “Hicrî 1400’e Doğru”, s. 4.
10. “Hicrî 1400’üncü Yıl Yazı Müsabakası”, (İsimsiz), s. 4.
11. “Namaz”, s. 5.
12. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri (Dirse Han Oğlu Boğaç Han)”, (İsimsiz), s. 6.
13. “Hayvanat Bahçesi’nde Bir Gün”, s. 8.
14. “Hikâye: Fir’avun Zulmü”, Mustafa Yazgan, s. 9.
15. “Hikâye: Yavuzlar Takımı”, M. Ayşe Balım, s. 9.
16. “Tomurcuk Albümü”, s. 10.
17. “Oyun, Bulmaca, Bilmece (İsimsiz)”, s. 11.
18. “Dobiş (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 12.
19. “İstanbul’un Fethi (Şiir)”, Gönül Eren, s. 12.

SAYI 19-20-21 (ŞUBAT 1980)

1. “Doğru Yol”, Seher Baş, s. 2.
2. “Hicrî 1400 (Karikatür)”, Çizen: Metin Yılmaz, s. 2.
3. “Hicret”, Halid Erkul, s. 2.
4. “Karanlıktan Aydınlığa”, Özden Usta, s. 2.
5. “Efendimize”, Celâlettin Camcı, s. 2.
6. “Cihâd 1400”, Mustafa Çayırpınar, s. 2.
7. “Sevgili Peygamberim”, Mürşide Asar, s. 2.
8. “Yaşasın Afgan Mücâhidleri”, (İsimsiz), s. 3.
9. “Müslüman-Türk Milleti’ne Beyânname”, (İsimsiz), s. 4.
10. “Afgan Mücâhidleri (Şiir)”, Ali Hakan Çavuşoğlu, s. 4.
11. “Kızıl Moskof Ordusu Yaptığı Zulmün Altında Ezilecektir!”, s. 4.
12. “Tomurcuk’un Acı Hikâyesi”, Mustafa Yazgan, s. 5.
13. “Resimli Dede Korkut Hikâyeleri (Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması)”, s. 6.

14. “Sâl-nâmeler”, M. Lütfi İkiş, s. 8.
15. “Hicrî 1400’üncü Yıl Yazı Müsabakası”, (İsimsiz), s. 9.
16. “Tomurcuk Albümü”, s. 10.
17. “Oyun, Bulmaca, Bilmece (İsimsiz)”, s. 11
18. “Hicrî 1400 Tebrikli Reklâmları”, s. 11.
19. “Hicrî 1400-1980 Milâdi Takvimi”, s. 12.

SAYI 22 (ÖZEL SAYI)

1. “Tomurcuk Sona Erdi”, Mustafa Yazgan, s. 1.
2. “Tomurcuk Albümü (Okur Fotoğrafları)”, s. 2.
3. “Özlü Sözler (Derleme)”, s. 3.
4. “Tomurcuk Neşriyatı (Çocuk Kitapları)”, s. 3.
5. “Din Nasihattir, Allah Dostlarından Öğütler”, İsimsiz, s. 4.
6. “Gâvur’un İşi (Karikatür)”, İsimsiz, s. 4.
7. “Yavruma (Şiir)”, İsimsiz, s. 4.

Sonuç

Seksenli yılların hemen başında, yani çocukların berrak zihinlerinin henüz teknolojinin istilasına uğramadığı bir dönemde neşredilmiş olan *Tomurcuk Ahlâkî Çocuk Gazetesi*, yaklaşık iki yıllık yayın serüveni boyunca 22 sayıya ulaşmış, ancak ekonomik sıkıntılar nedeniyle kapanmıştır. Gazetenin başyazarı Mustafa Yazgan’ın sözlü ifadesine göre haftalık satış rakamı on iki bini yakalayan *Tomurcuk*, dört bin civarındaki sabit aboneleriyle döneminin gözde çocuk yayınları arasında yer almıştır. Çocuklara yönelik yayınların çeşitliliği açısından gazetenin yeterli olduğu söylenebilir. Nitekim gazete sayfaları şiir, bulmaca, masal, hikâye, karikatür gibi çocuk edebiyatının önemli yazılı ve görsel unsurlarıyla zenginleştirilmiştir. Özellikle hikâye ve şiir bölümlerinde batı edebiyatından yapılan hikâye çevirileri, Dede Korkut Hikâyeleri ve millî şuurunu aşılardan kimi şiir örnekleri dikkat çekicidir.

Tomurcuk’un yayın çizgisi dinî-ahlâkî zemine oturmaktadır. Yayıncının bu konudaki ısrarlı vurguları dikkatleri çekmektedir. Yazı ve şiirlerin ortak hedefi saf çocuk dimağının millî ve manevî değerlerle beslenmesini sağlamaktır. Bu tercihin yazılardaki muhteva çeşitliliğinin daralmasına yol açtığı söylenebilir. Zira içerik açısından metinlerde kimi zaman tekrara düşülmüştür.

Gazetenin yayın yaptığı yıllar Türkiye’de ideolojik kamplaşmaların belirgin olduğu bir döneme tekabül eder. *Tomurcuk* yazarları bu konularda net bir tavır sergiler. Din ve ahlâk eksenli bir yayın anlayışıyla kimi zaman üslubun keskinleştiği yazılar da görülür. Buna bağlı olarak dönemin sosyal hadiseleri kimi yazı içeriklerini etkileyecek seviyeye erişir. Söz gelimi Rusya’nın Afganistan’ı işgâli meselesi gazetenin birkaç sayısında kendine yer bulur. Bu yazılarda, komünizmin merkezi olarak nitelendirilen Rusya eleştirilip Afgan direnişi yüceltilir.

Gazetede yazılı ve görsel metinlerde doğrudan nasihat edici ve eğitici tutum belirgin şekilde görünür. Birinci sayıdaki başyazıda vurgulandığı üzere bunun izahı açıktır: Gazete, “garip ve sahipsiz Anadolu çocuğunun gözyaşlarını silmek ve ona millî kültürünü tanıtmak için” yayımlanmıştır. Söz konusu tutumun etkisiyle yazıların içeriği ve üslubu kültürel zeminden dinî alana geçişken bir seyir izler.

Kaynakça

- Aydoğan Boschele, F. (2015). "Tüketici Kitleler Olarak Çocuklar ve Çocuk Dergileri Uygulaması", *Çocuk ve Medya* (s.121-133), Nobel.
- Bayram, Y. "Türk Edebiyatının İlk Çocuk Dergisi: Mümeyyiz (1869-1870)", *Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 2005, S 104-105, s. 484-500.
- Güran Yiğitbaşı, K. (2014). "Türkiye'de Çocuk Dergiciliği: TRT Çocuk Dergisi", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 5, s. 37-56.
- İDP-İslamcı Dergiler Projesi*, <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/106/tomurcuk>. (ET: 01.12.2023).
- İDP-İslamcı Dergiler Projesi*, "Mustafa Yazgan", <https://idp.org.tr/kisiler/mustafa-yazgan> (ET: 02.12.2023)
- Koçer, D. N. (2020). "İdeal Çocuktan Küresel Tüketiciye: Türkiye'de Çocuk Dergileri ve Çocuk İmgesi," *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C 13, S 31, s. 1218-1237.
- Kıbrıs, İ. (2014). "Günümüz Çocuk Dergileri 1980 Sonrası Çocuk Dergilerine Genel Bakış". *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi* (756), 736-748.
- Küçük, S. (2010). "İlk Türkçe Çocuk Dergileri ve 'Çocuklara Mahsus Gazete'", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S 24, s. 221-257.
- Kuyucu M.; Kırık, A. M. (2019). "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Dergiciliği ve Günümüz Çocuk Dergilerinin Oluşturduğu Fırsatlar", *Geleneksel Medyada Çocuk ve İletişim*, (ed. Ali Murat Kırık), Konya: Çizgi Yayınları, s. 13-38.
- Yazgan, M. (1978). "Tomurcuk Açılırken", *Tomurcuk-Ahlâkî Çocuk Gazetesi*, S 1, s. 1.
- Yazgan, M. (1980). "Tomurcuk'un Acı Hikâyesi", *Tomurcuk-Ahlâkî Çocuk Gazetesi*, S 21, s. 5.